

5. květen – Květnové povstání českého lidu



Květnové povstání českého lidu bylo ozbrojené povstání českého lidu proti německým okupantům za 2. světové války na území Česka, které proběhlo v květnu 1945.

S blížícím se koncem války si vojenští představitelé hitlerovského Německa uvědomovali, že konec Třetí říše je neodvratitelný a jejich jedinou nadějí bylo přání vyvolání roztržky mezi spojenci a zapojení německých vojsk do bojů proti Sovětskému svazu po boku USA, Velké Británie a Francie. Na území Čech a Moravy měla být vytvořena „pevnost“, kde měl být miliónovou Schörnerovou armádou zastaven postup Rudé armády, přičemž bylo důležité, aby bylo zabráněno očekávanému povstání českého obyvatelstva, které bylo připravováno českým odbojem.

V jarních měsících roku 1945 došlo k vyvrcholení partyzánského odboje proti německým okupantům, přičemž zejména na území Moravy docházelo i k otevřené partyzánské válce. Koncem dubna 1945 již sovětská vojska osvobodila část Moravy, což s pozdější zprávou o Hitlerově smrti završilo důvod pro otevřený odpor. Povstání začalo 1. května 1945 v Přerově, když se rozšířila mylná zpráva o kapitulaci Německa. Byla odzbrojována německá a maďarská vojska, moci se ujal Národní výbor. Povstání se téhož dne rozšířilo na Olomouc a okolní obce, avšak zde zasáhly jednotky SS. 2. května 1945 povstal Nymburk, Poděbrady, Chlumec nad Cidlinou a Úpice, dalšího dne Semily, Železný Brod, Turnov, Jilemnice, Stará a Nová Paka, Příbram, Beroun, Vizovice; 4. května 1945 Vsetín a Kladno; 5. května 1945 Louny, Jindřichův Hradec, Rokycany, Klatovy, Domažlice aj. Zhruba na tisíce místech byly zaznamenány protiokupační demonstrace, které spočívaly ve vyvěšování československých vlajek, v odstraňování německých nápisů, v ničení orientačních tabulek, v manifestacích na oslavu osvobození, v protestních akcích proti okupačním úřadům apod. K vyjednávání o převzetí moci došlo na více jak 120 místech Protektorátu.

Dne 5. května 1945 vypuklo povstání v hlavním městě v Praze. Česká národní rada vydala prohlášení o konci Protektorátu a o převzetí vládní a výkonné moci. I zde probíhaly nejdříve demonstrace, které však brzy přešly do otevřeného odporu. Povstalci v Praze i na celém území Čech a Moravy se zmocňovali zbraní, obsazovali pošty, železnice a důležité silniční křižovatky. K odbojovým a partyzánským skupinám se přidávaly tisíce povstalců z řad českého obyvatelstva, bývalí vojáci, četnictvo. Okupantům bylo bráněno, aby uskutečnili odvoz strojů, zařízení a dopravních prostředků do Německa, aby nedocházelo k ničení továren atd. (plán ARLZ – taktika spálené země). Povstalci znemožňovali plynulé zásobování fronty i organizovaný ústup wehrmachtu. Povstání, které vypuklo ve 37 městech a

240 obcích, dostalo na některých místech tvrdý protiúder – německá vojska začala obsazovat důležité komunikace, ulice, křižovatky, nádraží a pošty, byl vyhlášen výjimečný stav, okupanti zajímali a vraždili rukojmí, aby zastrašili české obyvatelstvo. Jejich cílem bylo nepřipuštění toho, aby bylo vytvořeno souvislé povstalecké území. Přesto se povstalcům podařilo na sebe vázat značnou sílu německých vojsk, které nemohlo být použito na potlačení povstání v Praze. Venkov dodával Praze nejen potraviny, ale i zdravotnický materiál a lehké zbraně, byly zbudovány zátarasy, vyhazovány mosty, aby byla wehrmachtu a jednotkám Waffen SS co nejvíce ztížena doprava.

Odpor obyvatelstva pokračoval i po podpisu bezpodmínečné kapitulace Německem 8. května 1945, kdy bylo snahou německých jednotek vzdát se americké armádě, protože ze sovětského zajetí panovaly značné obavy. Jednotky SS terorizovaly na Příbramsku české obyvatelstvo ještě 11. května 1945. Téhož dne položilo život při otevřeném střetnutí s Němci 13 českých partyzánů. Celkem si české povstání vyžádalo v Praze 3700 lidských životů, na českém a moravském venkově zahynulo přibližně dalších 8000 občanů, přičemž v počtu obětí jsou zahrnuti jak lidé, kteří bojovali proti okupantům, tak i nacisty povražděné civilní osoby.